

Noms de lloc esotèrics i divins de l'Alt Camp i Muntanyes de Prades

Vicenç Carbonell Virella*

Paraules clau: esoterisme, Alt Camp, Prades.

Resum: Es dona una breu explicació del que són els topònims esotèrics i complementaris o divins en els noms de lloc de les terres de parla catalana. L'inventari de l'Alt Camp i Muntanyes de Prades consta de quaranta-set entrades de l'Alt Camp, i un total de poc més d'un centenar amb la incorporació de topònims esotèrics d'alguns municipis de les comarques veïnes que disposen d'entorns dintre de les Muntanyes de Prades, entrades relacionades en una taula per ordre alfabètic, on figura el topònim, el seu accident genèric, la comarca i el municipi on pertany, a més de la informació disponible.

Abstract: Here is a brief explanation about what esoteric and complementary or divine toponyms in the place names of Catalan speaking territories are. The inventory of l'Alt Camp and Muntanyes de Prades consists of forty-seven entries of l'Alt Camp, and a total of little more than a hundred with the incorporation of esoteric toponyms from some municipalities of the neighbouring counties which can be found in the surroundings of Muntanyes de Prades. These entries are related in a chart in alphabetical order, where the toponym, the generic accident, the county and municipality it belongs to appear, together with the available information.

* Soci de la Societat d'Onomàstica.

En el nostre Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica s'han publicat quatre llistes de topònims esotèrics i complementaris de les terres de parla catalana. La primera s'inserí en el núm. 97, de l'any 2004, la segona en el núm. 103, de l'any 2006, la tercera en el núm. 110, de l'any 2008, i la quarta en el núm. 123, de l'any 2012. En aquesta darrera els noms de lloc ja sumaven 1.796 entrades. Una cinquena relació, publicada a la revista de la SO 3/2015, aconseguí un nombre de 2.227 topònims d'aquesta naturalesa. Actualment, mercès a diversos col·laboradors, ja disposem de 2.310 entrades.

En aquesta nova oportunitat —a semblança de la convocatòria de les darreres edicions—, en aquesta cita facilitem els noms de lloc esotèrics i divins de què avui dia disposem de la comarca de l'Alt Camp i de les Muntanyes de Prades.

Repetim el que aleshores vam exposar en altres llocs. Esotèric és tot allò misteriós, incompreensible i ocult per als no iniciats. Considerem topònims esotèrics *Bruixa, Bruixo, Bruixot, Bruixeta, Encantària, Fada i Dona d'Aigua, Diable* (antònim d'*Àngel*) i els seus sinònims *Diabló, Dimoni, Banyeta, Lucífer, Satanàs i Botero, Infern* (antònim de *Cel i Paradís*, i sinònim de *Llimbs*), *Infern* i *Purgatori*. Quant als noms de lloc complementaris o divins, hem inventariat *Ànima, Cel* (com hem dit, antònim d'*Infern*), *Llum, Àngel* (antònim de *Diable*), *Missa, Déu, Jesús, Papa, Bisbe, Calvari* (exclosos els santuaris), *Paradís* (oposat a *l'Infern*), *Diví, Llimbs* (sinònim d'*Infern*), *Fe, Misteri* i d'altres. També hi podrien entrar *Drac, Frare, Monjo i Capellà*, tots de gran difusió toponímica, però per ara els tenim a la reserva.

No cal dir que la toponímia esotèrica és universal, ja que aquestes denominacions es troben en totes les llengües del món. Per proximitat, hem afegit en la llista uns exemples: són el *barranco del Infierno* i els *picos del Infierno*, localitzats en el Pirineu aragonès, però n'hi ha arreu de la península Ibèrica. Així, al SE de la província de Guadalajara, al municipi de Peñalén (Alto Tajo), a tocar la província de Conca, hi consten la *sima del Diablo*, el *pozo del Infierno* i la *puerta del Infierno* (BISO 94: pàg. 375, 376 i 379). De fet, segons vam llegir en un altre butlletí (BISO 54-55: 469), la veu popular ha batejat els llocs segons el benestar o el malestar de l'indret: *Purgatori, Infern, Glòria, Paradís*, etc.

L'inventari de l'Alt Camp i les Muntanyes de Prades consta de més d'un centenar d'entrades, les quals venen relacionades en una taula per ordre alfabètic on hi figura el topònim, el seu accident genèric, el municipi on pertany i la informació disponible. A les notes es dona la seva situació i es comenten algunes llegendes que s'han publicat. En aquesta llista hi poden haver aportacions dels assistents en la Jornada d'Onomàstica del 26 de novembre de 2016. També seran ben rebudes tota mena d'esmenes i afegits que puguin millorar i incrementar el nombre d'aquest tipus de noms de lloc. Gràcies anticipades per la seva col·laboració. Heus ací la relació:

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
1655	ÀNGEL	L'	Alt Camp, l'	Alcover	Llibre Alcover	Pàg. 44: Renom encara utilitzat per la població d'Alcover.
800	ÀNGEL	RIU DE L'	Garrigues, les	Pobla de Cérvoles, la	<i>Gran Atlas</i>	Al NO del terme, vora el de Cervià de les Garrigues, és tributari del riu de les Tapiades (Mp. 138, 3224 45860).
608	ÀNGEL	COVA DE L'	Alt Camp, l'	Riba, la	Llibre la Riba	Núm. 412: A l'inici del torrent de Rull, damunt de la font de la Tosca.
1695	ÀNGEL	CARRER DE L'	Alt Camp, l'	Vallmoll	Llibre Vallmoll	Pàg. 29: Va del portal de la Creu a la plaça de la Vila: «calle llamada del Angel, antes de Vall» (Registre 1872).
655	ÀNGELA	PLANA	Alt Camp, l'	Aiguamúrcia	<i>Atlas topo- gràfic</i>	A ponent del poble, a l'altre costat del Gaià i tocant al terme veí del Pla de Santa Maria. Volum 2, pàg. 91, 361 4577; <i>Gran Atlas Mp.</i> 141, 361 45774 i Nomenclàtor. Oficial pàg. 15, 3604 45772.
1526	ÀNIMA	CA L'	Alt Camp, l'	Bràfim	Joan REIG	Notifica que surt en el llibre de Josep M. Espinàs <i>A peu per l'Alt Camp</i> .
1696	ÀNIMA	L'	Alt Camp, l'	Vallmoll	Llibre Vallmoll	Pàg. 29: «Cusidó i Moliné, Pablo (a) Anima» (Cuaderno 1862).
1656	ÀNIMES	BOTJAR DE LES	Alt Camp, l'	Alcover	Llibre Alcover	Pàg. 44: Tros de terra situat prop de l'anomenat Purgatori del Milà.
546	ÀNIMES	BOSC DE LES	Baix Camp, el	Aleixar, l'	Llibre l'Aleixar	Núm. 620: Vora la riera de Salvà, no gaire lluny del Salt. Durant el segle XIX el jovent arrabassà el racó de les Ànimes per pagar l'altar de les Ànimes. És a la vora del bosc del mateix nom (BISO núm. 62, 6; Llunari, pàg. 23).
721	ÀNIMES	TROS DE LES	Baix Camp, el	Capafonts	Llunari	Pàg. 56: És un bocí de terra. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 13; <i>Nova Guia de Capafonts</i> , pàg. 95; terra camp situada a la partida del Ribatell, coneguda com el Tros de les Ànimes.
1472	ÀNIMES	COVA DE LES	Conca de Barberà, la	Montblanc	Joan REIG	Comunicació de 14-5-2008. Segons la guia de <i>Les muntanyes de Prades, el Montsant i serra la Llena</i> , de J. Iglésies, és entre el mas de Noguers i el Pinetell. També Gener Aymami ens ho diu en data de 16-4-2015, juntament amb la rasa de la cova de les Ànimes.
607	ÀNIMES	FONT DE LES	Alt Camp, l'	Riba, la	Llibre la Riba	Núm. 192: Brolla al llit del riu Brugent, sota la capella del cementiri; BISO núm. 62, 6; Llunari, pàg. 23.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
848	ÀNIMES	MASIA DE LES	Alt Camp, l'	Valls	<i>Onomasticon</i>	Volum II, 199.
911	ÀNIMES	CAL	Conca de Barberà, la	Vimbodí	BISO	Butlletí 93, 678: Renom d'una casa.
630	BANYETA	EL	Priorat, el	Ulldemolins	Libre Ulldemolins	Pàg. 109: «Jaume Toldra Banyeta» (comptes 1755, fulls que semblen del segle XIX).
595	BANYETES	COVA DEL	Baix Camp, el	Vilaplana	Libre Mussara	Núm. 206: A la Mussara. Sota el mas de Pistol, en un cingllall. És petita i molt amagada. No sabem si es refereix al diable o és un antic renom (Llunari, pàg. 56). N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 14; Pallarès-Personat, pàg. 86: «cova d'en Banyetes»; UEC, Memorial Josep Iglésies, 86.
1657	BISBE	LO	Alt Camp, l'	Alcover	Libre Alcover	Pàg. 55: Joan Voltor, dit lo Bisbe. Renom documentat ja des del segle XVI.
1748	BISBE	CAL	Baix Camp, el	Aleixar, l'	Albert MANENT	Comunicació de 13-9-2009.
547	BISBE	FONT DEL	Baix Camp, el	Aleixar, l'	Libre l'Aleixar	Núm. 120: Dins el bosc del mateix nom. És un toll que de vegades s'asseca.
548	BISBE	AIXÓ DEL	Baix Camp, el	Aleixar, l'	Libre l'Aleixar	Núm. 327: Bosc de pins vers. Al vessant oriental de Rocanys.
549	BISBE	BOSC DEL	Baix Camp, el	Aleixar, l'	Libre l'Aleixar	Núm. 624: És al vessant de ponent de Rocanys. Tot d'aizines i pins pinyoners.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
631	BISBE	EL	Priorat, el	Ulldemolins	Llibre Ulldemolins	Pàg. 119: És un monòlit de conglomerat a la vora esquerra del congost de Fraguerau, abans d'arribar a la balma del Sapo. En data 16-8-2007 Joan Reig en diu «la roca del Bisbe», situada al riu Montsant en el tram entre Fraguerau i Margalef. En una altra ocasió, Joan Reig diu que podria ser el que es veu en el mapa de la marca del Reddis, a la vora esquerra del riu Montsant, una mica més avall de Fraguerau. En el Memorial, Josep Iglésies, de la UEC, de març de 1988, a la pàg. 42, recull un plànol del Montsant on l'agulla núm. 7 porta el nom de Bisbe de Fraguerau (el Bèlit). Després, a la pàg. 45, diu que és la roca reina de la regió que es ressenya. Aleshores li donaren el nom de Bèlit pel fet que la colla que hi ascendia era coneguda per aquest nom. Aclareixen que respecten el nom de Bisbe a la roca perquè així en diuen els del país.
1389	BISBE	MAS DEL	Garrigues, les	Vilosell, el	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 26-3-2008 en publicar-ne el llibre de topònims del Vilosell de l'IEC.
806	BISBE	COMA DEL	Conca de Barberà, la	Vimbodí	Gran Atles	Baixa de la serra de la Mina vers Riudabella, al sud de Vimbodí (Mp. 139, 3343 45804).
449	BRUIXA	BARRANC DE LA	Baix Camp, el	Albiol, l'	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 14-8-2001. <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 170.
96	BRUIXA	PEDRA DE LA	Baix Camp, el	Arbolí	Gener AYMAMI	A la partida de Planols, damunt de l'era del Xiquet. Talaià, març del 1997; BISO núm. 62, 11; esment a Llumari, pàg. 30 i 56. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 14.
343	BRUIXA	BARRANC DE LA	Priorat, el	Cornudella	Llibre Cornudella	Pàg. 128: Dins el Montsant, afluent del barranc de Pèlgs. Sembla que també hi ha la Roca de la Bruixa (Manent 14-8-2001). <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 170.
344	BRUIXA	PONT DE LA	Priorat, el	Cornudella	Llibre Cornudella	Pàg. 128: Vora d'allà on el barranc de les Comes d'en Morell s'ajunta amb el riu de Siurana, al terme de la Morera, una mica més avall de Sant Marcell [sic].

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
319	BRUIXA	COVA DE LA	Alt Camp, l'	Mont-ral	Toni SAGARRA	Relacionada amb el portell de la Bruixa. De la Mussara a Mont-ral, als Motllats (l'Aixaviga), cara N del puig Pelat. És una petita balma, poc ampla (Llibre Perea, pàg. 138). Albert Manent: Comunicació comarcal i Llnari, pàg. 56. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 14. <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 171.
457	BRUIXA	PORTELL DE LA	Alt Camp, l'	Mont-ral	Toni SAGARRA	Relacionat amb la cova de la Bruixa. Nota: No l'hem trobat en el Llibre Perea.
338	BRUIXA	CA LA	Priorat, el	Ulldemolins	Llibre Ulldemolins	Pàg. 131: Al carrer de l'Hostal. No se sap que el renom tingui relació amb el barranc de la Bruixa de dintre a Montsant. Potser en va tenir amb la partida de terra que s'anota a continuació. O potser amb alguna llegenda de bruixes de les moltes que en circulen, una mica pertot. Vegeu a la introducció l'apartat dedicat a «La religió, els tributs i alguna superstició».
1562	BRUIXA	LA	Priorat, el	Ulldemolins	Llibre Ulldemolins	Pàg. 131: Una partida de terra situada a les Garrigues, corresponent al terme de Juncosa, i coneguda a Ulldemolins. Que hagués pres el nom de la paraula amb què en algun lloc designen les òlibes no hauria de fer estrany; però per ací ningú no sap que les òlibes es coneguin amb aquest sobrenom. En algun altre indret, com Alforja, qualifiquen de Bruixa una boira gelada procedent de l'Urgell.
22	BRUIXES	TORRENT DE LES	Alt Camp, l'	Aiguamúrcia	Gran Penedès	Antic terme de Santes Creus amb les Ordes: «torrente llamado de las Brujas confrontando con el término de las Ordas» (núm. 18, pàg. 17). En una crònica sentimental d'Aiguamúrcia, publicada l'any 1990, se cita un doc. el s. XIX que donava les afrontacions de Santes Creus. El torrent era a la part de terra que limita amb el terme de les Ordes, ara conegut com a torrent de la Romenguera (Talaia, març de 1996, Bruixa núm. 57). <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 174.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
384	BRUIXES	BARRANC DE LES	Alt Camp, l'	Alcover	Llunari	Pàg. 80: Afluent del Glorieta, al qual s'hi uneix pel veïnatge del mas de Batistó; Llibre Alcover, pàg. 59: torrent de les Bruixes. Assenyala el record d'uns éssers fantàstics que a l'edat mitjana van tenir molt de predicament. Passa pel terme de Vilallonga del Camp. <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 170.
1282	BRUIXES	TORRE DE LES	Alt Camp, l'	Alcover	<i>Guia d'Alcover</i>	Avui inexistent, era al carrer de la Bretxa i formava part de les muralles (pàg. 25); Llibre Alcover, pàg. 59: Documentada l'any 1482, és una torre que s'alçava a la sortida del carrer de la Bretxa.
95	BRUIXES	FONT DE LES	Baix Camp, el	Alforja	BISO	Butlletí 62, 11; Talaia, març de 1997. En una comunicació comarcal Albert Manent fa menció del pont de les Bruixes o de la Bruixa (2-12-2000). També a Llunari cita la font de les Bruixes (pàg. 30). En canvi, la <i>Guia d'Alforja</i> (2003) no fa menció d'aquesta font. <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 172.
2205	BRUIXES	SALETA DE LES	Alt Camp, l'	Cabra del Camp	Gener AYMAMI	Comunicació de 12-5-2014: és un pas i una roca.
97	BRUIXES	COVA DE LES	Baix Camp, el	Capafonts	BISO	Butlletí 18, 14. Butlletí 62, 11. En aquest cas és una denominació de caràcter infantil. Esmment a Llunari, pàg. 30 i 56. És una denominació de caràcter infantil. BISO, setembre de 1995; Talaia, març de 1997. <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 171.
438	BRUIXES	PONT DE LES	Conca de Barberà, la	Montblanc	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 28-8-2001. Segons Aymami (2-10-2007), està situat en el barranc de la serra Blanca, pont d'estil gòtic amb arc d'ogiva. Lloc perdut on no hi passa cap camí. Té una alçada de 3,5 m, llargada a baix de 3,5 m i una amplada de 2 m («Ponts de pedra a la Conca de Barberà», de Manel Martínez García). <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 173.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
439	BRUIXES	COVA DE LES	Conca de Barberà, la	Montblanc	Gener AYMAMI	Comunicació del 2000 i de data de 16-4-2015. A Rojals, en el cingle de Cantacorbs. També comunicació comarcal d'Albert Manent de 28-8-2001. En una segona comunicació diu: cova de la Bruixa (25-3-2004). Pallarès-Personat, pàg. 87, ens parla d'un avenc de la Bruixa; coves Catalanes, pàg. 14: cova de les Bruixes o de la Bruixa, també dita de Cantacorbs, perquè és en aquesta serralada. Es troba a l'agregat de Rojals, és ben visible des de la població. S'obre a mitja alçada del cingle situat al sud, a l'altre vessant del barranc de la Variella. Abric jaciment arqueològic. Per la vila de Rojals s'explica que el lladre i malfactor Miquel del Llarg, que era fill de la vila, actuava per la serralada del Montsant fent roboratoris i enviant més d'un a l'altre barri d'una trabucada. Tenia un tresor d'or, fruit dels seus furtcs, amagat en aquesta cova que era, ben bé, al davant de casa seva; sembla que era així, ja que al davant de cal Llarg hi ha la cova de les Bruixes. A <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 171, es fa menció de la cova de la Bruixa.
320	BRUIXES	RÓSSEC DE LES	Alt Camp, l'	Mont-ral	Albert MANENT	Comunicació comarcal. Lunari, pàg. 56; Llibre Perea, pàg. 138: No hem pogut identificar-ne l'emplaçament, però sembla que podria tractar-se d'un lloc proper a la Plana, entre el mas de l'Estamenyer i el tossal Pedregós, en una fita del terme de Mont-ral amb el Samuntà, part inclosa també al municipi mont-ralenc: «y va dret fins al rosech de la Buigas», capbreu 1724, F. 181 v. «Y va derecho a un parage nombrado el Rosech de las Bruixas, en donde hay otra fita», capbreu 1789, F. 155.
1019	BRUIXES	CAU I COSTER DE LES	Alt Camp, l'	Nulls	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 15-4-2005 i comunicació del 2-9-2007. <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 171.
94	BRUIXES	BARRANC DE LES	Alt Camp, l'	Pont d'Armentera, el	Atlas topogràfic	Volum 2, pàg. 76, 361 4583; <i>Gran Atlas</i> Mp. 141 i Nomenclàtor Oficial pàg. 16, 3614 45838. A ponent del riu Gaia i del Pont d'Armentera (Talaia, març de 1996). Segons Albert Manent, dona nom al pont de les Bruixes, situat damunt el Gaia (comunicació comarcal de 10-7-2005). <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 170.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
450	BRUIXES	CARRER DE LES	Alt Camp, l'	Valls	Albert MANENT	A Picamoixons. Comunicació comarcal de 14-8-2001. El carrer també és conegut com de Jesús o del Vent (comunicació del 13-9-2009); comunicació de Gener-Aymami (12-5-2014): «el carrer de Jesús abans es deia carrer de les Bruixes». <i>Les bruixes es pentinen</i> , pàg. 171.
1747	BRUIXES	RASA DE LES	Alt Camp, l'	Valls	Albert MANENT	A Picamoixons. Comunicació comarcal de 13-9-2009. Comunicació de Gener-Aymami (12-5-2014): «la rasa de les Bruixes neix sota el mas d'en Ràfol».
142	BRUIXES,	CLOT DE LES	Garrigues, les	Vilosell, el	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 25-12-2002 i 26-3-2008, en publicar-ne el llibre de topònims del Vilosell de l'IEC.
1658	BRUIXOT	LO	Alt Camp, l'	Alcover	Libre Alcover	Pàg. 59: Renom encara utilitzat per la població d'Alcover.
723	CALVARI	MUNTA-NYA DEL	Alt Camp, l'	Alcover	Llunari	Pàg. 80: Vora el poble, on hi ha una antiga capelleta amb tres creus, no gaire lluny, hi trobem també la pedrera del Calvari. M.p. Talala 1989, a mà esquerra de la carretera a Mont-ral. <i>Guia d'Alcover</i> , plànol del terme; Llibre Alcover, pàg. 63: és un turó situat al nord del terme municipal d'Alcover.
722	CALVARI	CARRER DEL	Baix Camp, el	Capafonts	Llunari	Pàg. 59: Esment. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 14. <i>Nova Guia de Capafonts</i> , pàg. 121 i 122: de la part alta del poble anomenada el Calvari en surten dos carrers que enllacen amb els de la part mitjana, un dels quals és el carrer del Calvari.
345	CALVARI	LO	Priorat, el	Cornudella	Libre Cor-nudella	Pàg. 134: Tossal arrodonit al SSO de la vila, al capdamunt del qual hi trobem una gran creu. Abans era la Cogullada. Dona nom a un camí. <i>Atlas topogràfic</i> volum 2, pàg. 87, 323 4570; <i>Gran Atlas</i> M.p. 153 i Nomenclàtor Oficial pàg. 898, 3237 4570 i Nomenclàtor Oficial.
620	CALVARI	EL	Priorat, el	Cornudella	Libre Siurana	Pàg. 123: A Siurana, a poca distància de l'església, al NO seu en un suau aturament de roca vora la parada de les Creus. Doc. l'any 1675.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
593	CALVARI EL		Alt Camp, l'	Mont-ral	Llibre Perea	Pàg. 144: Turó entre la Coroneta i el poble, en direcció NE, molt a prop del nucli rural. Antigament era el lloc escollit per cloure els viacrucis de Setmana Santa, d'on ve el nom. És un topònim molt freqüent als llocs de muntanya d'arreu de Catalunya. «Calvari» reg. «Libro de defunciones», F 4, 5-5-1887. Dóna nom a les cases del Calvari i el puget (pujada) del Calvari. Esment a Lunari, pàg. 59. N'Albert Manent ja ho manifesta va a BISO núm. XVIII, 14. Nova informació d'en Joan Reig (14-5-2008): en el camí Motllats-serret de l'avenc-punta Coroneta, entre el grau d'aquesta punta i el coll de Joanet, a l'O de Mont-ral i molt a prop del poble, hi trobem el puget del Calvari (segons <i>La guía de les muntanyes de Prades, el Montsant i serra la Llana</i> , de J. Iglésies).
602	CALVARI	CAMÍ DEL	Alt Camp, l'	Pont d'Armentera, el	FORT I COGUL, Eufemià	En el capbreu de l'any 1784 molt sovint concorre amb els noms de «carrer» o «raval» (pàg. 48-50).
1836	CALVARI EL		Baix Camp, el	Selva del Camp, la	Nomenclàtor 2009	Cim en posició 3436 45656.
596	CALVARI	CAMÍ DEL	Baix Camp, el	Vilaplana	Llibre Mussara	Núm. 455: A la Mussara. Arrencava de cal Po per pujar a la punta de les Airasses. Esment a Lunari, pàg. 59. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 14.
346	DIABLE SABATER	CARRERÓ DEL	Priorat, el	Cornudella	Llibre Cornudella	Pàg. 187: Vial del poble en el s. XVII.
1328	DIABLE	CAMÍ DEL	Alt Camp, l'	Alcover	Albert MANENT	Comunicació de 7-10-2007; Llibre Alcover, pàg. 80: situat a l'est del terme municipal d'Alcover va a parar al terme de Valls.
621	DIABLE	CORRAL DEL	Priorat, el	Cornudella	Llibre Siurana	Pàg. 164: A Siurana, en el riu. S'esmenta l'any 1765.
1180	DIABLE	PONT DEL	Alt Camp, l'	Figuerola	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 2-10-2006. En data de 7-12-2015 Joan Reig ens diu que un fulllet de l'Editorial Piolet també en dona el nom de pont del Moro.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
684	DIABLE	COMA DEL	Conca de Barberà, la	Montblanc	Atles topogràfic	Situada a ponent del poble, damunt el barranc de la Pasquala. Volum 2, pàg. 74, 344 4581; <i>Gran Atlas Mp.</i> 139 i Nomenclator Oficial pàg. 506, 3443 45817. <i>El diable és català</i> , pàg. 337, fa menció de la coma del Diable. A la pàg. 341 ens informa d'un pont del Diable.
50	DIABLE	COVA DEL	Alt Camp, l'	Querol	Fitxa	Es troba a la paret esquerra del torrent de Vallespinosa. Coneguda, més tard, com la cova del Mandil (Soterrània, núm. 5, 2002, 17). Té un recorregut de 43 m. Comunicació comarcal d'Albert Manent (31-8-2009); Llibre Querol, 57: Excavació natural del terreny no gaire fonda vora cal Mandil.
1736	DIABLE	OBAGA DEL	Alt Camp, l'	Querol	Albert MANENT	Comunicació comarcal 31-8-2009; Llibre Querol, 57: Als peu del serrat de l'Aguilera, a l'esquerra de Querol.
633	DIABLE	COVA DEL	Priorat, el	Ulldemolins	Llibre Ulldemolins	Pàg. 173: És una balma tapada per una heura molt grossa que li enfosqueix l'entrada. És a les Obagues, sota els horts de l'ermita de Sant-Antoni.
2183	DIABLE	TOLL DEL	Conca de Barberà, la	Vallclara	BISO	Butlletí 116, 166: El toll del Diable, des d'on pren naixença la rasa de la Plantada (l'aigua hi neix i és fama que no es pot acabar mai).
437	DIABLÓ	COVA DEL	Conca de Barberà, la	Montblanc	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 28-8-2001.
1086	DIABLÓ	COMA DEL	Conca de Barberà, la	Montblanc	Pedra seca	Núm. 12, abril de 2006, pàg. 9: partida situada a la part sud-occidental de la vila. En data de 5-1-2015 Gener Aymami ens passa el plànol del ponent de Montblanc on se situa la coma del Diabló, al barranc de la Pasquala, a mig camí de la font de la Gruta.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
1327	DIMONI M'HA TEMP- TAT	LO	Alt Camp, l'	Alcover	Albert MANENT	Comunicació de 710-2007: una persona diu que «m'ha temptat lo Dimoni». Joan Reig comenta que Josep M. Espinàs en el seu llibre <i>A peu per l'Alt Camp</i> diu «cal Dimoni m'ha tentat» i explica que fou la resposta de l'amo de la casa per justificar una malitèfa anys enrere. Llibre Alcover, pàg. 81: renom utilitzat encara per la població d'Alcover.
719	DIMONI	COVA DEL	Baix Camp, el	Arbolí	BISO	Butlletí 62, 12; Lunari, pàg. 30 i 56. Un besavi de l'«Eugenio» deia que se li havia aparegut a la primeria del segle XIX. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 13-14.
2296	ENCAN- TATS	FRARES	Conca de Barberà, la	Espluga de Francolí, l'	Joan REIG	Comunicació de 7-12-2015: a la vall del bosc de Poblet. Internet- Wikiloc: foto dels Freres Encantats.
1783	ENCAN- TATS	AGULLES DELS FRARES	Conca de Barberà, la	Vimbodí	Joan REIG	Comunicació de 17-5-2010: en el bosc de Poblet, en el barranc del Tillar, a prop de la casa de Castellfolit.
594	FE	CÓDOL SANTA	Alt Camp, l'	Mont-ral	Llibre Perea	Pàg. 307: Roca calcària en forma de pa gegantí, amb una forta erosió a les bases que s'alça sobre els pans de cingle proper a les Foradades, a les envistes dels plans de la Cadeneta, des d'on és més visible. Existeix un cau on abunden els conills, molt conegut i freqüentat pels caçadors del terme. El racó és un petit eixamplament d'un revolt del camí de Mont-ral als Motllats, pocs metres abans d'arribar a la Foradada Petita, sota el còdol homònim.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
38	INFERN	VALL O BRAÇ D'	Alt Camp, l'	Aiguamúr- cia/Querol	Fitxa	Al costat de la carretera del Penedès vers el Pla de Manlleu. És sota Bonany, on hi ha restes de la bassa d'un molí. Les parets són feréstegues i la riera passa engorjada. Aquí s'inicia la riera de Marmellar, afluente del riu de Foix. De fet, és la riera de Marmellar, ja que a partir d'aquí «passa per tètric engorjat de l'Infern, d'espaldades cingleres de més de 300 m de desnivell, per sortir a la plana de Manlleu de Celma» (E. Vidal i Riba, CEC, març del 1912). Congost de la vall de l'Infern (El Foix, Diputació, 87, 1985); «Comellar del Braç», límit de Pontons. (V. «Els inferns terrenals», Talaia, març del 1993) (<i>Atles topogràfic</i> volum 2, pàg. 77, 373 4581; <i>Gran Atles Mp. 142 i Nomenclàtor</i> Oficial pàg. 3, 3730 45815). També pertany al municipi de Querol (Albert Manent 31-8-2009); Joan Reig, <i>Inferns als Països Catalans I</i> , segons Osona, <i>Guia...</i> Des de <i>Montserrat al Camp de Tarragona</i> , 1895; <i>Llibre Querol</i> , 73: situada al sud del pla valldosserí, dona sortida a la riera de Valldossera. És una gorja abrupta que serpenteja amb suavitat, però retallada per la continuïtat de penya-segats. Dona nom a la casa de Vallinfern, casa de Montagut enrunada (<i>Ibidem</i> , pàg. 113). <i>El diable és català</i> , pàg. 338, situa l'engorjat de l'Infern a Marmellar i el braç de l'Infern a Aiguamúrcia.
385	INFERN	L'	Alt Camp, l'	Alcover	Albert MANENT	És el celler de cal comte de Torroja. Comunicació comarcal de 31-8-2000.
342	INFERN	L'	Priorat, el	Cornudella	Libre Cornudella	Pàg. 246: Vora el celler cooperatiu. És el lloc, mig soterrat, on van a parar els residus de l'oli de les bassetes.
622	INFERN	COMA D'	Priorat, el	Cornudella	Libre Siurana	Pàg. 214: A Siurana. Esment des de l'any 1652. Donà nom al mas de la coma d'Infern el 1703; BISO núm. 114, 51. <i>El diable és català</i> , pàg. 337, la situa a Siurana.
398	INFERN	CLOT DE L'	Alt Camp, l'	Milà, el	Albert MANENT	Comunicació comarcal.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
436	INFERN	PAS DE L'	Alt Camp, l'	Mont-ral	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 28-8-2001. En Joan Reig (20-10-2006) diu que és el pas més estret del riu Brugent, aigües amunt del mas d'en Toni. La partió comarcal amb el Baix Camp a Capafonts el traspassa. Efectivament, a la <i>Nova Guia de Capafonts</i> , a la pàgina 138, hi trobem: «després de travessar la clotada vorejant els conreus, a partir del Pont Vell el riu entra en un congost que s'allarga fins a la sortida del terme pel Pas de l'Infern». I a la pàgina 192: «el tram que continua riu avall és d'una gran bellesa, amb petits saltants d'aigua, algun toll, les restes del pont del Besora, etc., tot emmarcat per les altes cingleres que formen el Pas de l'Infern a la part final del congost». Joan Reig, <i>Infers als Països Catalans I</i> ; segons Iglésies, Santasagna i Amigó, <i>Les muntanyes de Prades, el Montsant i serra la Llana</i> , 1960. Joan Reig, <i>Infers als Països Catalans II</i> , en diu «el Pas de l'Infern de Capafonts», segons el Mapa de les Muntanyes de Prades de l'CEP, situat al riu Brugent, aigües amunt de Farena i del mas d'en Toni. <i>El diable és català</i> , pàg. 335 i 338, situa la gorja al pas de l'Infern a Capafonts, però és a Mont-ral.
1024	INFERN	L'	Alt Camp, l'	Vilabella	Albert MANENT	És una partida. Comunicació comarcal de 21-4-2005.
1259	LLIMS	ELS	Baix Camp, el	Alforja	<i>Guia d'Alforja</i>	Pàg. 22 i 26: Crespa de muntanya a ponent del poble que limita amb Porrera a la vall de la Garranxa.
134	LLUCIFER	CAL	Conca de Barberà, la	Montblanc	Albert MANENT	És una casa del poble. Comunicació de 28-8-2001.
1665	LLUMENERES	TORRENT DE LES	Alt Camp, l'	Mont-ral	Llibre Perea	Pàg. 225: Anotació que només hem trobat al mapa de l'any 1756, es refereix a l'actual barranc de les Vimeteres. Potser és a causa d'una deformació fonètica del topònim: torrent de les Llumeneres.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
634	MISSÈS	OBAGA DE LES	Priorat, el	Ulldemolins	Llibre Ulldemolins	Pàg. 256: Una peça de terra situada a la dreta del camí Vell de Sant Antoni, un cop travessat el riuet del Teix. El fet que la hisenda hagués estat afectada per algun cens a favor de la celebració de funerals no fora estrany, però no n'hi ha cap record.
1659	NOSTRE SENYOR	OLIVERA DE	Alt Camp, l'	Alcover	Llibre Alcover	Pàg. 130: De grans dimensions, situada al camí del Remei, vora el mas de Cor.
720	PARADÍS	LO	Baix Camp, el	Albiol, l'	Llunari	Pàg. 56. En el segle XVI era un tros, però no sabem si avui ho és. Nom pretèrit que pertany al terme d'Alcover. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 13; BISO núm. 114, 50.
347	PARADÍS	TOSSAL DE	Priorat, el	Cornudella	Llibre Cornudella	Pàg. 312: Té 565 m al capdamunt. De les Troies. És una partida documentada l'any 1622; <i>Atles topogràfic 2</i> , pàg. 87, 323 4568; <i>Gran Atlas Mp. 153 i Nomenclàtor Oficial</i> pàg. 898, 3233 45685; BISO núm. 111, 31/32; BISO núm. 114, 50. Modernament d'en Paradís designa una elevació mesurada en 565 m d'alt, no gaire lluny a llevant del terme de la Morera i de Santes Creus (Ramon Amigó, <i>Onomàstica i llenguatge</i> , 93, 2011).
1725	PARADÍS	FONT DEL	Garrigues, les	Pobla de Cérvoles, la	BISO	Butlletí 111, 32: Aplicat a una font, designa una partida de terra. Notícia fins el primer terç del segle XVI. Nom aplicat a la font que designa una partida de terra (Ramon Amigó, <i>Onomàstica i llenguatge</i> , 94, 2011).
1415	PARADÍS	URBANIT-ZACIO VALLMOLL	Alt Camp, l'	Vallmoll	Nomenclàtor Oficial	Nucli situat al N del poble, al costat de la carretera de Valls; Llibre Vallmoll, pàg. 165. Urbanització situada a la dreta de la carretera nacional, en direcció a Valls. Els noms dels seus carrers corresponen a noms de vents. «Parcela de terreno [...] de la Urbanització Vallmoll Paradís, sita en el término de Vallmoll, partida Probadors llamada Alsinar y también Camí de Valls» (Registre 1980).
1219	PARE SANT	CAL	Baix Camp, el	Aleixar, l'	Albert MANENT	Comunicació 24-1-2007.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
1307	PARE	CAN SANT	Alt Camp, l'	Nulles	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 2-9-2007.
606	PARE	MAS DE SANT	Alt Camp, l'	Riba, la	Libre la Riba	Núm. 141: Vora el límit amb Picamoixons, damunt el Francoll, hi trobem el de Dalt i el de Baix. El mas dona nom a la barraca del Sant Pare (núm. 499). És un renom tradicional del poble (núm. 753). També fou un renom Pare Sant, ja desaparegut.
447	PURGA- TORI	TORRENT DEL	Baix Camp, el	Albiol, l'	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 8-8-2001. Llunari pàg. 56 és citat en el segle XVIII. N'Albert Manent ja ho manifestava a BISO núm. XVIII, 13, desembre del 1984; BISO núm. 114, 51.
135	PURGA- TORI	LO	Alt Camp, l'	Alcover	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 27-8-2001. Indret situat a llevant del poble, entre les carreteres T-724 i TV-7221 (<i>Atles topogràfic</i> volum 2, pàg. 89, 348 4569; <i>Gran Atles</i> Mp. 155, 3488 45692); <i>Guia d'Alcover</i> , 13; <i>Llibre Alcover</i> , pàg. 44; <i>Purgatori del Milà</i> ; BISO núm. 116, pàg. 204; És el mateix núm. 152 del Milà.
569	PURGA- TORI	RASETA DEL	Baix Camp, el	Almoster	Libre Almoster	Núm. 247: És una depressió levíssima travessada per la carretera de Reus, després del tomb del Cireret.
152	PURGA- TORI	LO	Alt Camp, l'	Milà, el	Albert MANENT	Comunicació comarcal de 31-8-2000. És un paratge; és al mateix núm. 135 d'Alcover. Aquí ho diuen ben clar: el purgatori del Milà.

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
446	PURGA-TORI	BARRANC I COVA DEL	Priorat, el	Ulldemolins	Libre Ulldemolins	Pàg. 314: El Purgatori és un conjunt de barrancadetes (barranc a <i>Gran Atles</i> Mp. 138 i Nomenclàtor Oficial pàg. 916, 319 45798) sense conreus, amb pins i carrasques, algun roure i garriga, transitat per caçadors i boletaires, a les Garrigues (partida que correspon al terme d'Ulldemolins), aiguavessant del riu de Set, situat una mica enllà, cap al nord i nord-est de la cruïlla de la carretera de la Pobla de Cérvoles i la de Lleida, al nord de la Codina, i arriba fins al Pinyó. Cap a ponent té l'Escarabat. És un territori bastant gran —que es considera una partida de terra— i bastant feréstec, que ofereix un paisatge no gens amable. Del barranc (<i>Atles topogràfic</i> volum 2, pàg. 86, 319 4579), gairebé que no se'n parla, ocupa la part central de les Garrigues i s'ajunta amb el de l'Oro. És un dels diversos solcs d'aquell sector de terme, col·lectors d'aigua de pluja, cap dels quals no en pren el nom. La cova és a les Garrigues. És una balma gran (<i>Gran Atles</i> Mp. 138, 3192 45788) amb tanca de pedra seca, com en tantes altres on es guardava bestiar. Damunt d'aquesta cavitat se n'obre una altra de petita que les persones aprofitaven per viure-hi. Comunicació comarcal de 8-8-2001 d'Albert Manent.
1697	PURGA-TORI	EL	Alt Camp, l'	Vallmoll	Libre Vallmoll	Pàg. 133: «Damià Olomar dit lo purgatori» (Manuals 1649).
1293	SANT CRIST	CINGLE DEL	Baix Camp, el	Albiol, l'	Gener AYMAMI	És un cingle de 700 m d'altitud (comunicació de 22-8-2007).
1666	SANT	EL	Alt Camp, l'	Mont-ral	Libre Perea	Pàg. 306: Renom que apareix en uns papers del mas d'en Marc signats pel rector Isidre Puigbet, sense data, però que no poden ser posteriors a 1836, perquè és l'any en què aquest eclesiàstic va morir: Hem vist una transcripció documental d'Antoni Novell: «José Ollé lo Sant».

Núm.	Topònim	Accident genèric	Comarca	Municipi	Informació	Notes
1694	SANT	COVA DEL	Priorat, el	Ulldemolins	Libre Ulldemolins	Pàg. 333: És una balma, a les Obagues, al racó de la Polleria, a poca distància de la pista de la font de la Gieva. L'especific podria correspondre a un renom del qual, tanmateix, no n'hem trobat notícia. Al <i>Gran Atlas</i> Mp. 138 hi diu cova dels Sants, situada al SO del poble, més enllà de Sant Antoni.
1698	SANT	CAL	Alt Camp, l'	Vallmoll	Libre Vallmoll	Pàg. 147: Al carrer de la Unió (Sant Josep). «Magrinyà, Josep (a Sants)» (compliment 1880).
1667	SANTÍS-SIM	PLA DEL TOLL DEL	Alt Camp, l'	Mont-ral	Libre Perea	Pàg. 307: Ningú ens l'ha sabut localitzar. Sembla que devia tenir a veure amb el lloc des d'on es beneien els camps.
1416	SANTS	FONT DE	Conca de Barberà, la	Vilanova de Prades	Nomenclàtor Oficial	A ponent de Vilanova. Nomenclàtor 2009.

Sigles incloses en la informació i les notes:

- Albert MANENT: Albert MANENT I SEGIMON, comunicacions telefòniques efectuades en les dates especificades
- BISO: Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica
- *El diable és català*, per Sylvia LAGARDA – 2014
- Gener AYMAMI: Soci de la Unió Excursionista de Catalunya, autor de diversos llibres i guies excursionistes
- *Guia d'Alcover: Guia d'Alcover*, per Andreu BARBARÀ I CAMAFORT i Joan CAVALLÉ I BUSQUETS, 1982
- *Guia d'Alforja*: LÓPEZ, Diego i ROVIRA, Salvador-J. 2003
- Joan REIG: Soci de la Unió Excursionista de Catalunya, autor de diversos llibres i guies excursionistes
- *Les bruixes es pentinen. Mitologia i realitat de la bruixeria catalana*, per Joan SOLER I AMIGÓ – Roser PUBILL, 2014
- *Les muntanyes de Prades, el Montsant i serra la Llena*
- Llibre Alcover: *Onomàstica d'Alcover*, per Moisès SELFA I SASTRE, 2008
- Llibre l'Aleixar: *Toponímia de l'Aleixar i del seu terme*, per Albert MANENT, 1962
- Llibre Cornudella: *Noms de Cornudella de Montsant*, per Ramon AMIGÓ I ANGLÈS, 1990
- Llibre Mussara: *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara*, per Ramon AMIGÓ I ANGLÈS, 1963
- Llibre la Riba: *Els noms de lloc de la Riba*, per Josep IGLÉSIES, 1953
- Llibre Perea: *La geografia i la història de Mont-ral a través de la seva onomàstica*, per Eugeni PEREA SIMÓN, 1994
- Llibre Querol: *Els noms de lloc i de persona del terme municipal de Querol. Querol, Montagut, Valldossera i Esblada*, per Moisès SELFA SASTRE, 2010
- Llibre Siurana: *Siurana de Prades (Cornudella)*, per Ramon AMIGÓ I ANGLÈS, 1995.
- Llibre Ulldemolins: *Onomàstica del terme municipal d'Ulldemolins*, per Ramon AMIGÓ I ANGLÈS / Ramon PERE ANGLÈS, 1997
- Llibre Vallmoll: *Noms de lloc i de persona i renom del poble i terme de Vallmoll*, per Antoni GRAU I VERDÚ, 2000
- Lluinari: *Lluinari de noms i mots. Qüestions d'onomàstica, dialectologia i despoblament del Camp de Tarragona*, per Albert MANENT I SEGIMON, 2003
- Nomenclàtor 2009: *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, reedició 2009
- Nomenclàtor Oficial: *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, 2003
- *Nova Guia de Capafons*

- *Onomasticon*: Joan COROMINES, *Onomasticon Cataloniae*
- Talaia: Butlletí de l'Agrupació Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú
- Toni SAGARRA: Soci de l'Agrupació Excursionista Talaia de Vilanova i la Geltrú, expert en cartografia
- *Atles topogràfic*: 1: 50.000. Institut Cartogràfic de Catalunya, 1995 (3 volums)
- Gran Atles: *Catalunya. Gran Atles de Carreteres*, 1:50.000. Barcelona: GeoEstel, 2003